

Det söta livet

I programmen *Strömsö* och *Min morgon*, som rullar på i Finlands svenska television, är mat tydligen ett oundvikligt inslag. Man inte bara pratar om mat, tillreder mat och ger recept, man äter också inför publiken som får följa käckarnas rörelser, grymtningar och ett brokigt bordsskick. Detta är bara två program av ett tiotal som varje vecka enbart i Finland underhåller tittarna. Karakteristiska drag i TV-kockarnas show är ett betonande av att mat är roligt, att allt är enkelt och att råvarorna kommer från närmiljön. Man skrattar, leker med mat, lagar mat på ovanliga ställen, t.ex. ute på isen, och äter t.ex. på bastulaven.

En TV-kock framhöll nyligen att livsstilsprogrammen är så viktiga för tittarna, för de får dem att känna sig som medaktörer, utan att det minsta behöva anstränga sig! Mycket av det som visas motsvarar inte traditionell matlagning utan består i att röra ihop olika halvfabrikat. Efter programmet får publiken kanske ty sig till påsoppa och makaronilåda?

Detta, nära nog patologiska, intresse för mat begränsar sig inte till födan. Inredningsmagasin fylls av det "rätta" i hem, stil, färg och – kök. Arkitektur, design, möblering blir "ett minerat fält av olika maktordningar", skriver en kolumnist i *Svenska Dagbladet*, med hänvisning till utställningen *Hem ljuva hem*. Makten utövas av ett expertvälde. I vurmén för trender och inspiration hör också recepten hemma. Man kan gå i kockskola, lära av experter och vara med om en festmåltid i Söderhallarna. Berikande, läcker, medelhavsinspiration är typiska attribut. Trendigt, så kallat internationellt, rörs ihop med nostalgiskt nationellt. Lammstek

Marrakech, segerpizza toppad med hjortkött, gröt på vägen "to go". Mot det fantasifulla kontrasteras det robusta: kött-skola och knivakademi. I matpatrullers bedömningar kan restauranger ännu lida av "barnsjukdomar", medan andra ger önskvärd(?) "stressig adrenalinkick".

Språket kring maten är som synes både beslöjande och avslöjande. Å ena sidan ett sken av hemtrevligt, ombonat pyssel, å den andra krigiskt, häftigt, strongt. I Sverige finns nu hela 150 bagerier som lanserar den nya "surdegsvågen", ett "surdegssuppor" och dess ekologiska armé rycker fram, med recept på barkbröd i trossen. Fattigfolkets nödföda har blivit delikatess. Språket närmar sig också modebranschens, där ju symboliska krig varvas med ekologi. Modet håller nu på att bli mindre "snabbmatsinriktat" läser vi. Snart talas om vintage i mat. En dansk kvinnlig konditor tyckte, när hon bredde krämen över tårtan, att det var som att smeta ljuv ansiktskräm på kinden.

Man kan göra försök till tolkningar. Vad är den rika västvärldens mathysteri symptom på? I samma kanaler där vi frossar i läckerheter, fastar med dem som mäter sina magar i bantningsprogram och insuper djuppsykologi kring trådsmaal anorexi, översköljs världen av hunger och törst. Åldringar slutar äta i sina ljuva hem av ensamhet och livsleda. Katastrofer, svältprogram och hjälpsändningar samlar stora summor. Här är det inte fråga om mat, utan om föda. Om överlevnad.

Hjärnkoll på maten heter en ny bok – en av tusenden – om konsten att äta rätt. Man lär sig undvika "fällor" för att inte hamna i "snabbmatsträsket", fällor som lunchpaus och fredagsmys i TV-soffan.

Kanske det över huvud taget inte är mat i sig, som föda, välbehag och njutning, det gäller? Den moderna människan lever i ett spänningsfält mellan trygg överlevnad och ångestfull vällevnad. Vapnet är *kroppen*. Men inte som en organism, utan som ett individuellt, gränslöst utvecklingsprojekt där envar själv skall diagnosticera och disciplinera. En mäktig arsenal av kulturella mekanismer tas i bruk för kontroll, straff och frälsning, normerade av medikalisering, ideologi och politik. Det vilda- kroppsliga, det sexuellt-naturliga inte blott begreppsliggörs. Det dramatiseras, estetiseras, exotiseras, miniatyriseras, monumentaliseras, imiteras, experimenteras, karikeras och ritualiseras. Målet är förvandling där förgängligheten skall upphävas.

Därför matas vi hela tiden, överallt. ■